

PRIKAZ:

VARTAL

ČASOPIS TROGIRSKOG OGRANKA
MATICE HRVATSKE, GOD. V./VI., TROGIR 1996.-1997.,
UREDNIK ETNOLOŠKE TEME BROJA IVAN PAŽANIN.

Četverbroj časopisa trogirskog ogranka Matice hrvatske je za 1996. i 1997. okupljen oko središnje teme "Etnografska slika trogirskog područja", koja zauzima gotovo tri četvrtine od njegovih četiristotinjak stranica. Temat započinje člankom ravnateljice Trogirskog muzeja mr. Fani Cega, pod naslovom "Odjeća plemića i građana u Trogiru tijekom XVIII.st. s osvrtom na onu koju su nosili članovi obitelji Garanjin". Autorica je prema kućnom inventaru, narudžbama i slikanom portretu opisala mušku odjeću, namještaj u kojem se čuva i prenosi, kao i druge vrste namještaja i luksuznih predmeta. U opisu odjeće nalazimo podatke o sezonskoj odjeći za muškarca, pokladnoj (staroj) odjeći i vlasulji, na osnovi kojih se ustanovljuje potanko slijeđenje europskih modnih oblika. Slijedi kratak članak Anite i Maria Galića "Trogirska ženska narodna nošnja u drugoj polovici 19. stoljeća" u kojemu se na osnovi kazivanja, fotografija, sačuvanih predmeta, neobjavljenih pisanih spomena i vlastitih bilješki navode karakteristične odjevne vrste, krojevi, kombinacije i boje. Potom slijede "Terenske bilješke iz Trogira i njegove šire okolice" Ivana Ivančana, koje je u ovom kraju napisao pred četvrt stoljeća, a dosad nisu bile objavljene u drugim izdanjima. Terenskim bilježenjima prethodi kratak povijesni prikaz folklornih spomena, a zatim se navode kazivanja o plesnim običajima u Trogiru i Blizni, da bi se prikaz zaključio navodima zagonetki, poslovice i uzrečica. Stariji terenski zapisi prisutni su i u priređenom radu Tanje Perić Polonijo, gdje je za tisak ovom prigodom spravila "Narodne pjesme iz okolice Trogira" Olinka Delorka. Riječ je o 78 pjesama zapisanih 1959. g. u Rogoznici, obližnjem Zečevu i u Marini. U korpus pjesama uključene su inačice i dječje brojalice. Terenski rad Delorka koincidira s vremenom nastanka crteža Živka Kljakovića, koje je 1960. risao u istom kraju i kojima je protkan čitav temat.

Za ovim člankom slijedi središnji doprinos tematu, obimom njegova polovica, djelo urednika ovoga četverbroja Ivana Pažanina pod naslovom "Narodni život i običaji u Vinišćima". Rad je zasnovan na vlastitom domorodnom terenskom istraživanju, objavljenim i rukopisnim bilješkama etnologa i etnokartografskih anketara te arhivalijama župnog ureda. Tekst je ilustriran fotografijama, ulomcima pjesama i poslovicama. U načelu slijedeći opisni ključ "Osnove", pisac je tumačenja navodio samo unutar označenih citata. Među poglavljima razgraničene građe tradicijska vjerovanja nalazimo zabilježena na više mjesta (uz ribarstvo i ostalo gospodarstvo ili uz životne običaje). Rad je zaključen rječnikom oko 900 spomenutih riječi. Namjena mu je razumijevanje teksta te je bez gramatičkog aparata. Nakon Pažaninova prinosa dolazimo do rada splitske konzervatorice Dinke Alaupović Gjeldum "Običaji trogirske

Zagore u prvoj polovici XX. stoljeća“, u kojem je na temelju vlastitih istraživanja prikazala običaje životnog i godišnjeg ciklusa u deset sela trogirskoga zaleđa. Opisima su asocirane dalmatinske i kontinentalne hrvatske usporednice i postojeća tumačenja. Mjesta su našle i dopune, zanimljivije za općenit hrvatski etnografski pregled, poput ponašanja vezana uz “počivala“ ili muževljeve pomoći pri porođaju. Temat se zaključuje pretiskom rada iz naklade zagrebačkog Etnografskog muzeja 1941.: “Godišnji običaji na otoku Čiovu i u Segetu“ koji su napisale Klara Ākoda i Marijana Držić.

Ako bismo u vlastitoj knjižnici usvojili navadu čuvenog francuskog etnologa, koji je etnološke knjige stavljao na police svojega zida oponašajući svjetski zemljovid i svescima ocrtavao kontinente i njihove dijelove, tada bi etnološkom svesku “Vartal“ pripalo dosad prazno mjesto između tematskih izdanja posvećenih tradicijskim baštinama Bosiljine, Zagore, Kaštela i otoka. Za etnologa i studenta ovo je njegova najpreča vrijednost. Unutar pojedinih prinosna je o podrijetlu kazivačica ili prema spominjanim vezama razvidno da temat sadrži etnografske podatke relevantne za opis prijašnjeg tradicijskog života na dijelu obale od Kaštela do Primoštena. Urednik je uspio spretno zaokružiti temat prinosima iz zemljopisnih dijelova trogirске okolice (s obje strane zaljeva Marine), uključivši opise odjevne baštine i iz gradskog središta i iz sela, kao i obiman pripovjedni korpus, prenijevši nam izvorna bilježenja od zadnjeg ili predzadnjeg naraštaja kazivača. Neprofesionalnom zanimalju za prošlost i tradicije trogirskog kraja, osim samim mještanima i ovdašnjim potomcima, temat može biti koristan zbog navedena gradiva za rekonstrukcije različitih oblika kulturnog identiteta, poput odjeće, pjesništva ili svetkovinskih navada. Stoga se možemo nadati da će ovo trogirsko izdanje steći svoje široko čitateljstvo.

Jadran Kale